

← Forrige artikel

Middelalderisme i dansk romantisk litteratur

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 281

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Lis Møller, Andreas Hjort Møller, Lea Grosen Jørgensen, Simona Zetterberg-Nielsen og Berit Merete Kjærulff

Middelalderisme i dansk romantisk litteratur

Aarhus Universitetsforlag 2023. 560 sider 449,95 kr.

Af Claus Møller Jørgensen

Hvis historiebrug er brugen af historie i forskellige sammenhænge, er middelalderisme brugen af middelalderen i forskellige sammenhænge – museer, historieskrivning, skuespil - men her alene i skønlitteratur.

De litterære forudsætninger, som romantikken mellem 1800-1850 hvilede på, blev skabt især i 1700-tallets anden halvdel. Derfor starter fremstillingen naturligt nok med at behandle disse forudsætninger fra de første tegn på middelalderbegejstring i 1700-tallets begyndelse, som indgik i en livlig kulturudveksling mellem den danske og den tyske del af den danske stat og mellem Danmark, Frankrig, Sverige og de mange tyske fyrstestater. Det første middelalderistiske drama skrevet på dansk bar titlen Gram og Signe, og blev skrevet i 1756 af Niels Krog Bredal. Han brød helt bevidst med normen om, at syngespil skulle forfattes på italiensk ud fra en sprogpatriotisk ide om det danske sprogs ret til at blive brugt også til kunstneriske produkter i en flersproget stat, hvor tysk og fransk spillede hovedrollen i de finere kredse og italiensk i operaen.

Men det bliver især kredsen om den tysktalende topembedsmand J. H. E. von Bernstorff, som kom til at præge middelalderinteressen, og i denne kreds især to af de intellektuelle han inviterede til København, nemlig Paul-Henri Mallet, som kom fra Schweiz, og den slesvigske fødte Heinrich von Gerstenberg. Mallet skrev på fransk, og gjorde det for første gang muligt for et europæisk publikum at stifte bekendtskab med Odin og Thor, Fenrisulven og Midgårdsormen. Det fik betydning både for bredere nordiske strømninger i kunst og kultur i flere europæiske lande og for fremtrædende tænkere som tyskeren J. G. Herder, som var en helt central overgangsfigur fra oplysning til romantik.

Det samme gælder i en dansk kontekst forfatteren Johannes Ewald og historikeren P. F. Suhm. Hvad Suhm angår, er han kendt for sin historieskrivning, som var et element i den (national)patriotiske

historieskrivning, der blev det fundament, som den nationalromantiske historieskrivning stod på med C. F. Allen som den store kanon. Helt ukendt var det for mig, at Suhm også skrev historiske romaner, hvor han kunne gå meget dybere ind i personkarakteristikker og psykologiske portrætter af de historiske personer, end han tillod sig at gøre i sin historieskrivning. Niels Ebbesen træder ind på scenen som middelalderlig nationalhelt i Levin Christian Sanders skuespil, som var en del af en mindre bølge af interesse og skrivelser om Ebbesen, som slog ind i slutningen af 1700-tallet. Den dansk-tyske forfatters skuespil er interessant derved, at det er et tidligt udtryk for dansk nationalisme og politiske overvejelser, hvor kongen sættes i tale som leder af et frit folk og folket som rettighedshaver til landet, som kongen ikke bare kan skalte og valte med.

Folkeviserne får en særskilt behandling som en genre, der også blev genopdaget i 1700-tallet, hvor man fejlagtigt antog, at de var meget ældre end de i virkeligheden er, nemlig fra overgangen fra senmiddelalder til renæssance. Og begejstringen for folkeviserne var en del af en nordeuropæisk tendens, og genopdagelsen af danske folkeviser skyldtes især tyske og tysksprogede forfatters interesse. De opfattede konsekvent folkeviserne som middelalderlige med endnu ældre mundtlige rødder. 1765 var i folkevisesammenhæng et afgørende år, fordi englænderen Thomas Percy det år udgav en samling af engelske ballader, som satte gang i en bølge af interesse for folkeviser, som også nåede til Danmark. Selve begrebet folkeviser er i øvrigt den førnævnte tyske J. G. Herders opfindelse, og hans betydning for dansk romantisk folkeviserinteresse var enorm. Folkeviserne havde deres værdi som folkets eller nationens frembringelser. De var ikke skabt af en enkelt forfatter, men havde deres udspring i folkets liv og traditioner, som kom til udtryk i viserne.

Selvom der var en rimelig veludviklet tradition for at bruge folkeviser som litterært forlæg, var det først med Oehlenschläger, folkeviser-middelalderismen trådte ind på en større scene, hvilket sammen med hans brug af hele det middelalderlige tekstunivers fra sagaer til skjaldedkvad gav han status som nordisk digterkonge allerede i samtiden. Oehlenschläger forfatterskab tildeles derfor en grundig analyse, der viser de måder han gendigtede, idealiserede og aktualiserede den nordiske middelalder i sin sine værker med stor effekt både i samtid og eftertid. Vi higer og søger.

Fremstillingen er nu fremme ved de to centrale forfattere i romantikkens litterære historiebrug af middelalderen: B. S. Ingemann og N. F. S. Grundtvig. Det vil måske komme bag på nogen (som mig), at Ingemann i begyndelsen skrev, hvad der med rette betegnes som genren fantasy. "De sorte riddere" fra 1814 foregår i en parallelverden, som Ingemann havde opfundet til lejligheden, men med et middelalderligt præg, ganske som det er tilfældets hos Tolkien, som skrev hundrede år senere. Kampen mellem det gode og det onde, personer med overnaturlige og forunderlige evner, der indgår i en historie om at genoprette en ubalance og uret, hvilket sker på en færd, hvor de bliver udsat for forskellige prøver, gør sammenligningen mellem Ingemann og Tolkien sigende. Det er dog nok Ingemanns historiske romaner om valdemarernes tid, som har fået størst udbredelse i samtiden og det længste efterliv. Det er den heroiske og nostalgiske middelalderisme, som Ingemann excellerer i. Det betyder ikke, at den er uden vold, men volden beskrives mere afdæmpet, og selvom der er kriser og krige, falder det hele ud til landets bedste. "Som Dannebrogtsflaget falder roen over kongeriget" (s. 403). Det er dog ikke de generelle beskrivelser af tider og tilstande, som kendetegner Ingemanns romaner, der langt hen ad vejen kan læses som kærlighedsromaner, for det er i høj grad kærlighedsaffærene, der driver plottet frem, og som får romanpersonerne til at handle. Samtidig giver detaljemættede skildringer af optrin og begivenheden romanerne karakter af at være autentiske beskrivelser af middelalderen, som læsere gøres til vidne til.

Grundtvig var ifølge forfatterne en hovedfigur i dansk middelalderisme. Han gendigtede Saxos danmarkskrønike, Snorris norske kongekrønike og ikke mindst den angelsaksiske kongekvad Beowulf, og han fremhævede middelalderens positive betydning for sin egen samtid. Den oldnordiske fortid skulle ikke genskabes, men genoplives så den kunne berige hans egen nutid. Som Grundtvig selv gjorde, skulle man leve sig ind i mytologien, så man kunne blive besjælet af den nordiske ånd som boede i dem, og derfor var det vigtig for Grundtvig at formidle og gendigte disse tekster og at stille dem til rådighed for det læsende publikum. De middelalderlige tekster indeholdt nemlig det poetisk-historiske stof, som skulle og kunne skabe sammenhængskraft i det danske folk. Der var tale om en samtidsrettet historiebrug af middelalderen, hvis erindringspolitiske sigte kunne kaldes nationsbyggende.

De sidste kapitler giver en mere kortfattet gennemgang af forskellige mindre bidrag til 1840'ernes middelalderisme, der yderligere understøtter konklusionen, at middelalderismen var en væsentlig strømning i dansk romantisk litteratur. Der skrives også kort om nutidens historiebrug af middelalderen, men fokus på vikinger.

At der er tale om historiebrug betyder, at teksterne læses som spor af de kulturelle strømninger, som gjorde sig gældende på den tid, teksterne blev skrevet. Altså en grundlæggende historisk tolkningsmåde. Det er dog naturligt nok især den litterære kontekst, analyserne skriver frem, inspirationer og tekstlige forbindelser, og i mindre grad bredere ideologiske og kulturelle strømninger som oplysningens statspatriotisme og romantikkens nationale tænkning. Selvom der er berøringsflader til historieskrivningen, inddrages den ikke.

Dette er en rigtig akademikerbog. Der er lange og indgående værkanalyser og gennemgange af værkernes indhold. Litteraturhistoriske fagtermer bruges uden videre forklaring. Det er der intet i vejen med, men det hører med til karakteristikken af bogen som akademisk. Der er meget nyt i fremstillingen, i hvert fald for denne anmelder. Vellykket er efter min mening også det gennemgående blik for de transnationale aspekter af middelalderismen. Middelalderens historie og historiebrug var på mange måder et centralt element i dannelsen af en national tradition med et langt efterliv, og derfor er det både vigtigt og rigtigt at remhæve de transnationale aspekter, som findes i denne skabelsesproces. Taget på præmissen akademikerbog er der tale om en solid og vellykket bog, som behandler et tema, som rækker ud over litteraturhistorien. Fagjargonen bør efter min mening ikke afskrække nogen med interesse for perioden eller for middelalderens historiebrug, for bogen er velskrevet hele vejen igennem.

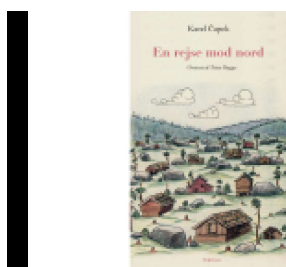
[Historie-online.dk, den 6. juni 2023]

← [Forrige artikel](#)

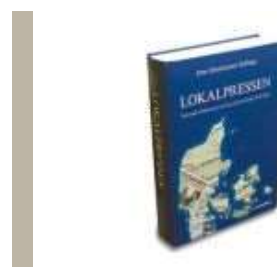
SE RELATEREDE ARTIKLER

**EN BYHISTORISK
MOSAIK.FESTSKRIFT TIL
JØRGEN MIKKELSEN**

EN REJSE MOD NORD

LOKALPRESSEN

JULI

QUINTILIS – den oprindelige betegnelse for juli måned

Ragnarock på Roskilde Festival